

Štvrťročné národné účty systému ESA 2010

12. časť

Úvod

V predchádzajúcej časti sme uviedli rámce, opatrenia a usmernenia týkajúce sa štatistiky obyvateľstva a zamestnanosti a ich miesto v systéme národných účtov ESA 2010. V tejto časti príspevkov podrobne rozoberieme najdôležitejšie zásady a charakteristiky štvrťročných národných účtov systému ESA 2010. Štvrťročné národné účty sú národné účty s referenčným obdobím, ktorým je štvrťrok. Tvoria systém integrovaných štvrťročných ukazovateľov a poskytujú komplexný účtovný rámec, v ktorom sa ekonomické údaje môžu zostavovať a predkladať vo formáte, ktorý je vytvorený na ekonomickú analýzu, rozhodovanie a tvorbu politiky na štvrťročnom základe. V štvrťročných národných účtoch sa spravidla používajú rovnaké zásady, definície, pojmy a štruktúra ako v ročných národných účtoch systému ESA 2010.

1. Základná charakteristika štvrťročných národných účtov

Štvrťročné národné účty systému ESA 2010 predstavujú národné účty, v ktorých referenčným obdobím je štvrťrok. Štvrťročné národné účty poskytujú komplexný účtovný rámec, v ktorom sa ekonomické údaje zostavujú a predkladajú vo formáte, ktorý vyhovuje potrebám rozhodovania, ekonomickej analýzy a umožňuje tvorbu politiky na štvrťročnom základe. Tvoria systém integrovaných štvrťročných ukazovateľov.

Štvrťročné národné účty obsahujú celú postupnosť účtov a súvahy. Obmedzenia týkajúce sa dostupnosti údajov, času a zdrojov v praxi spôsobujú, že štvrťročné národné účty nie sú také úplné ako ročné národné účty.

V porovnaní s ročnými národnými účtami sú štvrťročné národné účty z hľadiska rozsahu pôsobnosti obmedzenejšie. Ťažisko spočíva v meraní HDP, v meraní dodávok a použitia výrobkov a služieb a tvorby dôchodkov. Obsahujú len málo podrobností o činnostiach odvetví a špecifických transakciách. Je to výsledok kompromisu medzi včasnosťou a rozsahom, podrobnosťou a spoľahlivosťou.

Systém národných účtov ESA 2010 v štvrťročných národných účtoch spravidla vychádza z rovnakých zásad, definícií, pojmov a štruktúry ako v ročných národných účtoch.

Štvrťročné národné účty čerpajú z obmedzenejších zdrojov údajov ako ročné národné účty a ich zostavovanie si vyžaduje intenzívnejšie využívanie štatistických a ekonometrických metód. Existujú dva prístupy k zostavovaniu štvrťročných národných účtov:

a) *priamy prístup a*

b) *nepriamy prístup.*

a) *Priamy prístup* je založený na že sú dostupnosti podobných zdrojov údajov v štvrťročných intervaloch, ako sa používajú na zostavovanie ročných účtov. V rámci tohto prístupu sa používajú podobné metódy zostavovania.

b) V prípade *nepriameho prístupu* sa používajú štatistické a ekonometrické odhady, ktoré sú založené na informáciách z ročných účtov a krátkodobých ukazovateľov na interpoláciu a extrapoláciu z ročných odhadov.

Výber z týchto prístupov závisí od toho, či informácie používané pri tvorbe ročných účtov je možné bez problémov použiť v tej istej forme aj na štvrtročné účty.

Štvrtročné národné účty sa zostavujú a zverejňujú častejšie ako ročné národné účty. Poskytujú včasný prehľad ekonomického vývoja a môžu sa použiť na zostavovanie predbežných odhadov ročných národných účtov.

Štatistické časové rady štvrtročných národných účtov sú z dôvodu ich štvrtročnej periodicity ovplyvnené sezónnymi a kalendárnymi javmi. Sezónne výkyvy sa vyrovnávajú pomocou sezónneho a kalendárneho očisťovania.

Účel zostavovania štvrtročných národných účtov je iný, ako pri ročných národných účtoch. Štvrtročné národné účty sú zamerané na krátkodobý ekonomický vývoj a tieto pohyby v rámci národných účtov poskytujú koherentné meradlo. Dôraz sa kladie na tempá rastu a ich charakteristiku v čase, ako napríklad zrýchlenie, spomalenie alebo zmenu znamienka. V prípade ročných národných účtov je dôraz na úrovni a štruktúre ekonomiky a na tempách rastu.

Štvrtročné národné účty sa môžu používať na zostavovanie ročných národných účtov. Zvyšujú spoľahlivosť a včasnosť ročných národných účtov a v niektorých krajinách sa ročné národné účty priamo odvodzujú z agregácie štvrtročných národných účtov za príslušný rok. Z týchto rozdielnych úloh vyplývajú aj rozdiely v dostupnosti údajov a v postupe zostavovania.

Na zostavovanie štvrtročných národných účtov sa používajú rôzne údaje, ako napríklad ukazovatele spoľahlivosti podnikových, spotrebiteľských a administratívnych údajov ako príjmy z DPH, krátkodobá štatistika produkcie, cien, zamestnanosti a zahraničného obchodu. V porovnaní s týmito ukazovateľmi majú štvrtročné národné účty tieto výhody:

- širší rozsah;
- úplnosť;
- koherentný rámec národných účtov;
- konzistentnosť s pojmami a údajmi národných účtov;
- medzinárodnú porovnateľnosť na základe medzinárodného metodického rámca – SNA 2008.

Môžeme konštatovať, že ročné národné účty sú menej vhodné na analýzy hospodárskeho cyklu ako štvrtročné národné účty, keďže ročné údaje nevypovedajú o krátkodobom ekonomickom vývoji.

Pokrytie štvrtročných národných účtov zodpovedá pokrytiu ročných účtov, keďže obsahuje celú postupnosť účtov a príslušné agregáty, ako aj systému tabuliek dodávok a použitia. Menšia dostupnosť informácií a štvrtročná periodičita zostavovania však v prípade štvrtročných národných účtov obvykle vedú k menšiemu pokrytiu a rozsahu pôsobnosti.

Systém štvrtročných národných účtov zahŕňa:

- hlavné agregáty vrátane zamestnanosti a obyvateľstva;
- finančné a nefinančné účty podľa inštitucionálnych sektorov;
- menej podrobné členenia hlavných agregátov (napríklad hrubej pridanej hodnoty, výdavkov na konečnú spotrebu, tvorby hrubého fixného kapitálu, dovozu a vývozu výrobkov a služieb a zamestnanosti) a
- zjednodušenú postupnosť účtov.

Takéto prvky sa na účely zostavovania štvrťročných národných účtov vhodným spôsobom dopĺňajú o zjednodušené tabuľky dodávok a použitia.

2. Špecifické charakteristiky štvrťročných národných účtov

Medzi najdôležitejšie aspekty týkajúce sa zostavovania štvrťročných národných účtov, patria:

- *rýchle odhady;*
- *čas zaznamenania;*
- *režazenie cenových a objemových mier;*
- *bilancovanie a benchmarking štvrťročných národných účtov a*
- *očistenie časových radov od sezónnych a kalendárnych vplyvov.*

• **Rýchle odhady**

Štvrťročné národné účty poskytujú prehľad o stave ekonomiky krátko po uplynutí referenčného obdobia - štvrťroka. Včasná dostupnosť takýchto informácií pomáha identifikovať a interpretovať ekonomický vývoj. Z tohto dôvodu štatistické úrady čoraz častejšie zostavujú rýchle odhady kľúčových makroekonomických agregátov vrátane rastu HDP a ukazovateľov štvrťročných národných účtov.

Rýchly odhad je včasný odhad ekonomického ukazovateľa za bezprostredne predchádzajúce referenčné obdobie. Rýchly odhad sa obvykle vypočítava na základe neúplných údajov, ale s použitím toho istého štatistického a ekonometrického modelu ako v prípade normálnych odhadov. Pri zostavovaní rýchlych odhadov sa zohľadňuje čo najväčšie množstvo údajov. Rozdiely medzi rýchlymi odhadmi a klasickými odhadmi sú takéto:

- *včasnosť:* rýchle odhady sú k dispozícii skôr ako klasické odhady;
- *presnosť:* medzi včasnosťou a presnosťou existuje kompromis. Rýchle odhady sú vo všeobecnosti častejšie revidované ako klasické odhady;
- *pokrytie:* rýchle odhady pokrývajú menší počet ukazovateľov ako klasické odhady;
- *informácie:* rýchle odhady sa zakladajú na menšom počte informácií. V mnohých prípadoch nie sú k dispozícii všetky informácie, ktoré sú potrebné na zostavenie klasických odhadov;
- *metóda odhadu:* z dôvodu chýbajúcich údajov rýchle odhady viac závisia od ekonometrických metód a predpokladov.

• **Čas zaznamenania**

Pravidlá času zaznamenania, ktoré sa uplatňujú pri štvrťročných národných účtoch, sú rovnaké ako tie, ktoré sa uplatňujú pri ročných národných účtoch. Z dôvodu zaznamenania kratšieho obdobia však vznikajú špecifické problémy v súvislosti s meraním času zaznamenania. Má to vplyv najmä na meranie:

- ✓ *nedokončenej výroby;*
- ✓ *činností sústredených do určitých špecifických období v roku a*
- ✓ *zriedkavých platieb.*

V prípade štvrťročných národných účtov je zaznamenanie činností a tokov sústredených v konkrétnych obdobiach roku dôležité. Rozsah takýchto činností za štvrťrok, ako napríklad produkcia stavebníctva, poľnohospodárstva a cestovného ruchu, závisí od externých faktorov (napríklad počasie a štátne sviatky). Platbu miezd, sociálnych dávok, daní a dividend môžu ovplyvniť prechodné štvrťročné javy. Napríklad, ak sa v jednom mesiaci vyplácajú ročné bonusy. Chyby vyplývajúce z časového aspektu a rozsahu takýchto udalostí vedú k chybám merania štvrťročného rastu.

✓ **Nedokončená výroba**

Nedokončená výroba predstavuje rozpracovanú produkciu, ktorá nie je pripravená na dodávku. V tomto prípade je produkcia rozložená na viac ako jedno referenčné obdobie. Dlhé výrobné cykly sa vyskytujú v prípade činností, ako je napríklad výroba strojov, automobilov a lodí, poľnohospodárstvo a služby (napr. architektonické služby, vývoj softvéru, výroba filmov alebo veľké športové podujatia). Tieto dlhé výrobné procesy sú často spojené s postupnými platbami, ktoré sa vyskytujú najmä v prípade činností, ako napríklad stavba lodí, výroba lietadiel, produkcia vína a reklamné zmluvy. Meranie takejto produkcie si vyžaduje, aby sa jeden proces rozdelil na viaceré samostatné obdobia. Táto skutočnosť je v prípade štvrťročných národných účtov ťažšia ako v prípade ročných národných účtov. Pre meranie nedokončenej výroby na štvrťročnom základe a na ročnom základe však platia rovnaké pravidlá.

✓ **Činnosti sústredené do určitých špecifických období v roku**

Alokácia produkcie na základe nákladov vzniknutých v čase je obvyklou formou alokácie konečnej produkcie na akruálnom základe, vždy to však úplne neplatí. Do období, v ktorých neprebíha žiadna produkcia, by sa nemala alokovať žiadna produkcia, aj keď existujú priebežné náklady. To platí pre náklady na používanie kapitálu, napríklad platby nájomného za používanie strojov. Táto situácia môže nastať v poľnohospodárstve, v prípade ktorého sa v niektorých obdobiach môže produkcia úplne zastaviť. Obdobia bez produkcie sa môžu tiež vyskytnúť v odvetví spracovania potravín, ktoré závisí od produktov úrody.

✓ **Zriedkavé platby**

V súvislosti s činnosťami, ktoré sa uskutočňujú počas celého roka, zriedkavé platby predstavujú platby realizované raz za rok alebo splátky platené v nepravidelných časových odstupoch počas roka. Takýmito platbami sú napríklad dividendy, úroky, dane, subvencie a bonusy pre zamestnancov, (napr. koncoročné bonusy a dovolenkové bonusy). Všetky takéto transakcie sa zaznamenávajú na akruálnej báze, t. j. v čase, keď pohľadávka vznikla, a nie keď bola vyplatená. Otázka času zaznamenania je dôležitá aj v ročných národných účtoch, keď sa platby môžu čiastočne vzťahovať na iný účtovný rok.

Vzhľadom na možné otázky týkajúce sa času zaznamenania sa rozlišujú dve kategórie platieb:

- platby, ktoré majú čisto charakter ad hoc, sa zaznamenávajú do obdobia, v ktorom sa skutočne zrealizovali. Napríklad dividendy sa obvykle určujú až po účtovnej uzávierke fiškálneho roka a nemusia závisieť od ziskov spoločnosti v priebehu uvedeného roka;
- platby, ktoré sa jasne týkajú určitého obdobia (ktoré sa napríklad akumulovali v predchádzajúcom období alebo sa akumulovali za viaceré účtovné obdobia), sa musia rozdeliť na obdobia, v ktorých sa akumulovali. Napríklad dane z dôchodkov a produktov, ktoré sa môžu vyberať v nasledujúcom období.

Uplatňovanie akruálneho princípu na štvrťročné údaje môže byť v takýchto prípadoch mimoriadne ťažké a vtedy sú potrebné alternatívne metódy, ako napríklad metóda časovo

posunutého cashu alebo alokovanie akruálnych platieb do účtovných období, tak aby sa minimalizovalo skreslenie charakteristík časových radov.

- **Reťazenie cenových a objemových zmien**

Cenové a objemové zmeny sa v ročných národných účtoch v zásade merajú prostredníctvom ročného reťazového indexu. V záujme koherentnosti sa štvrťročné miery cenových a objemových zmien viažu na ročné reťazové miery.

Konzistentnosť medzi cenovými a objemovými mierami štvrťročných a ročných účtov vyžaduje, aby sa ročné miery odvodzovali buď zo štvrťročných mier alebo aby sa štvrťročné údaje viazali na ročné miery pomocou benchmarkingových metód. To platí aj v prípade, ak je splnená základná požiadavka, t. j. že štvrťročné a ročné miery sú založené na tých istých metódach zostavovania a prezentácie (napríklad použitím toho istého vzorca pre index, bázičný rok a referenčné obdobie). Prísna konzistentnosť nie je možná, pretože štvrťročné indexy z dôvodu ich matematickej formy zvyčajne nevyjadrujú presne ten istý rast ako zodpovedajúce ročné indexy.

Zatiaľ čo štvrťročné reťazové objemové miery je možné založiť aj na štvrťročnej periodicite reťazenia, reťazenie sa má v zásade však realizovať na ročnom základe. Štvrťročné objemové miery sú reťazené ročne.

Reťazové objemové rady štvrťročných národných účtov predstavujú štvrťročné zmeny objemu na základe ročných priemerných cien za predchádzajúci rok. V prípade ročného reťazenia štvrťročných objemových indexov sa môžu použiť tri metódy reťazenia:

- *metóda ročného prekrytia (annual overlap);*
- *metóda štvrťročného prekrytia (one-quarter overlap) a*
- *medziročná metóda reťazenia (over-the-year).*

Tvorba časových radov pomocou týchto troch metód reťazenia často vedie k štrukturálnym zlomom vo vzniknutých reťazových radoch, ktorých vplyv určuje zvolená metóda reťazenia a zmena cenovej štruktúry v priebehu času.

- V prípade *metódy ročného prekrytia* sa používajú priemerné ročné ceny príslušného predchádzajúceho roka. Tak získame ročné agregáty štvrťročných objemových mier, ktoré sú identické s nezávisle získanými reťazovými radmi ročných národných účtov. Okrem toho zlomy neovplyvňujú miery medzištvrťročných zmien v tom istom kalendárnom roku medzi prvým a štvrtým štvrťrokom. Objemové rady však ovplyvňujú zlomy, ktoré vznikajú od štvrtého štvrťroka roka do prvého štvrťroka nasledujúceho roka, ktoré sa potom objavujú aj v príslušnej miere medzištvrťročných zmien.

- *Metódou štvrťročného prekrytia* vo všeobecnosti sa však získavajú neskreslené miery medzištvrťročných zmien za všetky štvrťroky roka, keďže reťazové indexy sa vzťahujú na objem štvrtého štvrťroka príslušného predchádzajúceho roka, ktorý je hodnotený v priemerných cenách uvedeného roka. Na rozdiel od metódy ročného prekrytia sa však metódou štvrťročného prekrytia získavajú štvrťročné reťazové rady, ktoré nie sú konzistentné s nezávisle získanými reťazovými radmi ročných národných účtov.

- *Medziročnou metódou reťazenia* sa získavajú neskreslené miery medziročného rastu za všetky štvrťroky, keďže reťazové indexy sa vzťahujú na objem toho istého štvrťroka v príslušnom predchádzajúcom roku, ktorý je hodnotený v priemerných cenách uvedeného roka. Táto metóda však vedie k výsledkom, na ktoré majú vplyv štrukturálne zlomy v každom

štvrtroku, takže zlom ovplyvní každú mieru medzištvrtročných zmien. Medziročná metóda reťazenia preto najviac ovplyvňuje profil radu v rámci daného roka.

Ak je vplyv substitúcie (zmeny objemov z dôvodu zmien cenovej štruktúry) v rámci roka malý, z týchto troch metód štvrtročného reťazenia objemov vyplývajú veľmi podobné výsledky.

Z praktických dôvodov, ako je napríklad konzistentnosť štvrtročného rastu s ročným reťazovým rastom a jednoduchosť a transparentnosť výpočtov, sa odporúča metóda ročného prekrytia.

- **Bilancovanie a benchmarking štvrtročných národných účtov**

Štvrtročné národné účty tvoria koherentný súbor účtov, ktoré sa zostavujú na štvrtročnom základe. Sú neoddeliteľnou súčasťou systému národných účtov a sú konzistentné s ročnými účtami.

Vnútorňá konzistentnosť štvrtročných národných účtov sa zabezpečuje zosúladením odhadov zdrojov a použitia každý štvrtrok. Konzistentnosť s ročnými účtami sa zabezpečuje buď benchmarkingom štvrtročných účtov k ročným účtom alebo odvodením ročných účtov zo štvrtročných účtov.

- **Bilancovanie štvrtročných národných účtov**

Proces bilancovania alebo zosúladovania je neoddeliteľnou súčasťou procesu zostavovania národných účtov. Optimálne sa v ňom využívajú rôzne zdroje informácií, na ktorých sú založené rôzne ukazovatele účtov. Vo všeobecnosti bilancovanie slúži na to, aby východiskové štatistické údaje, ktoré sú základom rôznych metód zostavovania HDP a iných častí účtov, zapadli do systému tabuliek dodávok a použitia, a tým by sa účinne využili všetky dostupné informácie.

Zásady a postupy bilancovania, ktoré sa používajú v prípade ročných národných účtov platia aj pre štvrtročné národné účty. Tie sú však doplnené o ďalšie postupy zohľadňujúce štvrtročnú periodicitu zostavovania účtov. Aspektov zostavovania štvrtročných národných účtov sa týkajú aj ďalšie postupy:

- zachovania konzistentnosti medzi sezónne očistenými a sezónne neočistenými údajmi;
- zabezpečenia konzistentnosti medzi bežnými cenovými a objemovými mierami;
- zosúladenia mier, ktoré sú výsledkom rôznych metód zostavovania HDP.

Zjednodušený systém tabuliek dodávok a použitia uľahčuje bilancovanie štvrtročných národných účtov. Pri pravidelnom zostavovaní ročných tabuliek dodávok a použitia možno informácie v štvrtročných tabuľkách dodávok a použitia explicitne prepojiť ako súčasť procesu bilancovania a benchmarkingu.

- **Benchmarking štvrtročných národných účtov**

Benchmarking vyjadruje konzistentnosť medzi štvrtročnými a ročnými národnými účtami. Štvrtročné národné účty môžeme zosúladiť s ročnými účtami dvomi spôsobmi:

- zosúladením štvrtročných účtov s ročnými účtami, označovaným aj ako benchmarking;
- odvodením ročných národných účtov zo štvrtročných účtov.

Rozdiely medzi štvrtročnými a ročnými národnými účtami vyplývajú najmä z rozdielov v zdrojoch a v dostupnosti informácií zo spoločných zdrojov.

Na zosúladenie štvrtročných a zodpovedajúcich ročných agregátov sa môžu použiť rôzne metódy.

Ideálna metóda spočíva v zistení príčin rozdielov a v odvodení nových, zosúladených štvrtročných a ročných agregátov, pričom sa použijú všetky dostupné informácie.

Benchmarkingové metódy zabezpečujú konzistentnosť medzi obidvoma skupinami agregátov tým, že jedna sa použije ako štandard a druhá sa jej prispôsobí tak, aby s ňou bola konzistentná. Na to existujú rôzne metódy od jednoduchého matematického prispôsobenia po komplexné štatistické a ekonometrické postupy. Benchmarkingové metódy majú zabezpečiť účtovnú koherentnosť týchto dvoch skupín agregátov, pokiaľ ide o zachovanie vývoja alebo iných bližšie definovaných kritérií.

Benchmarking je neoddeliteľnou súčasťou procesu zostavovania a v zásade by sa mal realizovať na najpodrobnejšej úrovni. V praxi to môže znamenať, že benchmarking rôznych radov sa realizuje vo fázach, pričom údaje za niektoré rady, ktoré už boli predmetom benchmarkingu, sa používajú na odhad iných radov, po čom nasleduje druhý alebo tretí benchmarking.

Ak sa ako benchmarking použijú štvrtročné agregáty, ročné agregáty sa odvodí sčítaním príslušných štvrtročných číselných údajov. Týmto spôsobom sa zabezpečí konzistentnosť.

Zosúladenie medzi štvrtročnými a ročnými agregátmi však veľmi často vyplýva z použitia kombinácie rôznych benchmarkingových prístupov: napríklad predbežné ročné odhady sa môžu odvodiť agregovaním štvrtročných číselných údajov. Ak sú k dispozícii ročné informácie a zreviduje sa ročný agregát, uplatňuje sa ročný benchmarking, aby sa zrevidovali zodpovedajúce štvrtročné číselné údaje.

- **Očistenie časových radov od sezónnych a kalendárnych vplyvov**

Sezónnosť je každý model, ktorý sa každý rok v tom istom období pravidelne opakuje. Napríklad predaj zmrzliny v lete. Pravidelne opakujúce sa udalosti sa rovnomerne rozložia na celý rok sezónnym očistením, zatiaľ čo vplyv nepravidelných udalostí zostane nezmenený. Pri sezónnom očistení sa zohľadňuje aj rôzna dĺžka mesiacov a štvrtrokov. Sezónne očistené výsledky vyjadrujú „normálne“ a opakovane sa vyskytujúce udalosti rozložené na celý rok, v ktorom k nim došlo.

- **Sezónne očistenie**

Sezónne očistené rady ukazujú jasnejšie ako sezónne neočistené rady napríklad tieto aspekty: zmeny vývoja a zmeny hospodárskeho cyklu.

- **Kalendárne očistenie**

Pri kalendárnom vplyve ide o účinok týchto aspektov na časový rad:

- počet a zloženie pracovných a obchodných dní;
- výskyt pevných a pohyblivých sviatkov;
- priestupné roky a iné kalendárne javy (napríklad voľné dni medzi sviatkom a víkendom).

Výskyt sezónnych a kalendárnych vplyvov v časových radoch štvrtročných národných účtov sťažuje rozpoznanie vývoja rastu v agregátoch štvrtročných národných účtov. Očistenie o sezónne a kalendárne vplyvy preto uľahčuje vyvodenie záverov týkajúcich sa vývoja zo štvrtročných národných účtov. Okrem toho sezónne očistenie objasňuje vplyv väčších nepravidelných faktorov alebo udalostí, a tým uľahčuje chápanie ekonomického vývoja na základe štatistiky štvrtročných národných účtov.

Sezónne výkyvy vznikajú vo všeobecnosti v dôsledku vplyvu výkyvov v spotrebe energie, cestovného ruchu, poveternostných podmienok, ktoré ovplyvňujú exteriérové činnosti (napríklad stavebné činnosti), platových bonusov a vplyvu pevných sviatkov, ako aj všetkých

foriem inštitucionálnej a administratívnej praxe. Sezónne výkyvy vo štvrtročných národných účtoch závisia aj od zdrojov údajov a použitých metód zostavovania.

Aby sa zostavil spoľahlivý odhad sezónnych faktorov, môže byť potrebné predbežné spracovanie časových radov. Takto sa zabráni tomu, aby extrémne hodnoty, ako napríklad nárazové extrémne hodnoty, prechodné zmeny a zmeny úrovne, kalendárne vplyvy a štátne sviatky, mali nepriaznivý vplyv na kvalitu sezónnych odhadov. Extrémne hodnoty však musia v sezónne očistených údajoch zostať viditeľné, ak nie sú spôsobené chybou, keďže môžu vyjadrovať špecifické udalosti ako štrajky, prírodné katastrofy atď. Preto by sa extrémne hodnoty mali do časových radov po odhadnutí sezónnych komponentov znovu zaviesť.

○ **Poradie zostavovania sezónne očistených reťazových objemových mier**

Zostavovanie sezónne a kalendárne očistených reťazových objemových mier štvrtročných národných účtov je výsledkom radu postupov vrátane sezónneho a kalendárneho očistenia, reťazenia, benchmarkingu a bilancovania, ktoré sa uplatňujú na dostupné základné alebo agregované informácie.

Poradie rôznych etáp zostavovania sezónne očistených reťazových objemových mier štvrtročných národných účtov závisí od osobitostí výrobného procesu a od úrovne agregácie, na ktorej sa uplatňuje. V ideálnom prípade sa sezónne očistené reťazové objemové rady získavajú sezónnym očistením reťazových radov a následným benchmarkingom očistených reťazových radov.

Existujú systémy zostavovania štvrtročných národných účtov, v ktorých sa sezónne očistené údaje zostavujú na veľmi podrobnej úrovni. Dokonca sa zostavujú na úrovni bez reťazenia, napríklad pri tvorbe štvrtročných národných účtov zo štvrtročných tabuliek dodávok a použitia. V tomto prípade je poradie sezónne očistenie, bilancovanie, reťazenie a benchmarking. Na disagregovanej úrovni môžu byť odhady sezónneho komponentu menej spoľahlivé ako na vyšších úrovniach štvrtročných národných účtov. Mimoriadnu pozornosť si potom vyžadujú revízie sezónneho komponentu. Okrem toho bilancovanie a reťazenie sezónne očistených údajov nesmie viesť k tomu, že v radoch vznikne sezónnosť.

Objemové miery štvrtročných národných účtov v priemerných cenách predchádzajúceho roka sa môžu reťaziť, ako sme vyššie uviedli, metódou štvrtročného prekrytia, metódou ročného prekrytia alebo medziročnou metódou. Pokiaľ ide o sezónne očistenie objemových mier štvrtročných národných účtov, uprednostňuje sa metóda štvrtročného prekrytia a metóda ročného prekrytia. Medziročná metóda sa neodporúča, pretože môže viesť k zlomom v radoch v každom prechode medzi štvrtrokmi.

Sezónne očistené reťazové štvrtročné objemové miery sa viažu na príslušné sezónne neočistené reťazové ročné údaje pomocou benchmarkingu alebo špecifických metód, ktoré minimalizujú vplyv na medzištvrtročné zmeny v radoch. Benchmarking je potrebný iba z praktických dôvodov, napríklad z hľadiska konzistentnosti priemerných ročných mier rastu. Benchmarking nesmie viesť k tomu, aby v radoch vznikla sezónnosť. Východiskovým bodom len pre sezónne očistené štvrtročné národné účty by mali byť nezávisle odvodené reťazové ročné rady v neočistenej forme. Výnimky z požadovanej časovej konzistentnosti sú prijateľné, ak sa sezónnosť rýchlo mení.

Kalendárny vplyv sa môže rozdeliť na sezónny a nesezónny komponent. Sezónny komponent zodpovedá priemernej kalendárnej situácii, ktorá sa v tej istej sezóne každý rok opakuje; nesezónny komponent zodpovedá odchýlke kalendárnych premenných (napríklad počet obchodných/pracovných dní, pohyblivých sviatkov a počet dní v priestupnom roku od špecifického mesačného alebo štvrtročného priemeru).

Kalendárnym očistením sa z radov odstraňujú tie komponenty nesezónnych kalendárnych vplyvov, v prípade ktorých existujú štatistické fakty a ekonomické vysvetlenie. Kalendárne vplyvy, o ktoré sa rád očisťuje, by mali byť identifikovateľné a dostatočne časovo stabilné alebo by malo byť možné zostaviť vhodný model ich meniaceho sa vplyvu v priebehu času.

Záver

V tejto časti príspevkov sme uviedli najdôležitejšie zásady a charakteristiky národných účtov systému ESA 2010, v ktorých referenčným obdobím je štvrťrok. Štvrťročné národné účty poskytujú komplexný účtovný rámec, v ktorom sa ekonomické údaje zostavujú a predkladajú vo formáte, ktorý zodpovedá požiadavkám ekonomickej analýzy, rozhodovania a tvorby politiky na štvrťročnom základe. Tvoria systém integrovaných štvrťročných ukazovateľov. V ďalšej časti príspevkov rozoberieme regionálne účty, ciele, hlavné koncepčné princípy a súvislosti so zostavovaním regionálnych účtov. Regionálne účty sú regionálnou špecifikáciou zodpovedajúcich účtov za celú ekonomiku. Tieto účty poskytujú regionálne členenie hlavných agregátov, ako sú napríklad hrubá pridaná hodnota podľa odvetví a dôchodky domácností.

Použitá literatúra:

1. <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>
2. Manuál ESA 2010 ako príloha Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 549/2013

Ing. Zuzana Staríčková, PhD.

Katedra financií, NHF, EU

3soyza@gmail.com